

Література:

1. Храпенко О. О. Поняття та зміст прокурорського нагляду у сфері захисту прав і свобод неповнолітніх / О. О. Храпенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 58. – С. 99.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // ВВР. – 2015. – № 2-3. – Ст.12.
4. Попов Г. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів щодо захисту прав і свобод неповнолітніх : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.10 / Г. В. Попов; Нац. акад. прокуратури України. – К., 2011. – С. 8.
5. Мичко М. І. Проблеми організації роботи апарату обласної прокуратури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.11 «Судоустрій; прокурорський нагляд, адвокатура» / М. І. Мичко. – Х., 1995. – С. 2-3.
6. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: Наказ Генерального прокурора України від 26.12.2011 № 1гн // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=181060.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ КАТЕГОРІЇ «ПРАВОВИЙ СТАТУС»

Заборовський В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Юридична наука, як і будь-яка інша наука, характеризується наявністю власного понятійно-категорійного апарату, тобто системою категорій, понять і термінів. Як зазначає І.Б. Лагутіна, за твердженням якої «для будь-якої науки використовувані поняття є нерівноцінними за своєю значимістю, за ступенем важливості впливу на неї, отже, за своєю роллю в пізнанні процесів, що відбуваються в даній науці. Виходячи з цього, можна сказати, що одні юридичні поняття можуть бути визнані категоріями, а інші ні» [1, с. 46]. Враховуючи те, що «правові категорії – найбільш загальні, фундаментальні і глибокі правові поняття, які є найвищою межею наукового узагальнення в певній галузі юридичних знань, у правознавстві і юридичній практиці в цілому» [2, с. 96], вважаємо, що для характеристики правового становища особи в суспільстві повинен використовуватися такий елемент понятійно-категорійного апарату як правова категорія.

Потрібно звернути увагу й на те, що для характеристики вказаного становища особи в суспільстві, в юридичній літературі використовуються різноманітні терміни, наприклад «правовий статус», «юридичний статус», «соціальний

статус», «фактичний статус», «правовий модус», власне термін «правове становище (положення)» та навіть «правовий режим». В даному випадку, ми розділяємо позицію Т.К. Примака та К.О. Орлової, які вказують на доцільність використання саме терміну «правовий статус» та наводять ряд обставин на підтвердження своєї позиції (зокрема, відповідність такого терміну природно-правовій доктрині, європейським та міжнародно-правовим стандартам, його поширеність в нормативних актах, теоретичній та галузевій літературі, юридичних словниках), що як вони зазначають «відповідає загальним вимогам, що встановлюються правилами юридичної техніки (терміни повинні бути загальноновизнаними, мати стійкий характер, мати широке поширення)» [3, с. 22]. Враховуючи вказане, ми підтримуємо думку тих науковців, які під правовим статусом розуміють «комплексну, інтегративну категорію, що відображає взаємовідносини особистості і суспільства, громадянина і держави, індивіда і колективу, інші соціальні зв'язки» [4, с. 226]. Це є одна із причин того, що проблемам правового статусу особи як в українській, так і в зарубіжній юридичній науці завжди приділялося багато увагу.

Актуальність дослідження природи категорії «правовий статус» полягає і в тому, що вона є однією з найбільш фундаментальних, і в той же час однією з найбільш складних категорій в юридичній науці. Все це пояснюється тим, що з одного боку дана категорія отримала широку сферу застосування як в юридичній теорії, так і в практичній сфері діяльності, а з іншого – в сучасній юридичній науці не має єдиного підходу щодо розуміння сутності категорії «правовий статус». Так, як зазначають В.Г. Бессарабов та М.О. Косарев [5, с. 93] термін «статус» досить часто вживався раніше і вживається в даний час у законодавстві та юридичній науці, але «разом з тим немає загальноприйнятої думки про закінченість формулювання правового статусу особи. Автори дають різні визначення правового статусу особи і намагаються довести свою точку зору з даного питання» [6, с. 57].

Ми вважаємо, що необхідність дослідження даної категорії зумовлена й тим, що як зазначає В.Д. Перевалов «повне і реальне уявлення про права і свободи не можна отримати, не розглядаючи їх в складі правового статусу особистості» [7, с. 548]. Ми повністю погоджуємося з такою точкою зору В.Д. Перевалова, оскільки категорія «правовий статус» не тільки поєднує в собі юридичний аспект, але дає можливість з'ясувати й фактичне (реальне) правове становище особи в суспільстві. В даному випадку потрібно врахувати й те, що «правовий статус служить юридичною основою соціальної активності особистості, в чому і полягає цінність її правового статусу» [8, с. 224]. А тому є слушною думка О.С. Почечуєвої, яка досліджуючи питання реалізації професійних функцій адвоката-захисника і представника в кримінальному процесі вказує: «Ефективність здійснення адвокатом-захисником захисної діяльності в кримінальному судочинстві залежить від того, наскільки чітко буде сформований базис його діяльності, адже які основи, такий їх і можливий потенціал щодо захисту прав та законних інтересів обвинуваченого (підозрюваного)» [9, с. 341]. Ми підтримуємо таку позицію науковців, оскільки рівень закріплення правового статусу, зокрема адвоката й адвокатури в цілому, безпосередньо

впливає на рівень надання правової допомоги, а отже, й на рівень правової захищеності населення. Як зазначає В.П. Хотенець «в цивілізованому світі рівень розвитку адвокатури розглядається як індикатор демократії в суспільстві, одна з ознак захищеності прав людини» [10, с. 3]. Заслуговує на увагу й твердження Д.Т. Арабулі, яка зазначає: «Розглядаючи правовий статус адвоката-захисника, можна охарактеризувати рівень розвитку всієї сукупності суспільних відносин, зрілість демократичних і правових основ держави, що формують умови, способи життєдіяльності людей, межі свободи людини, координацію вчинків і діяльності кожного, запобігаючи або дозволяючи конфлікти і суперечності між учасниками відносин» [11, с. 2].

Значення категорії «правовий статус» полягає й в тому, що вона також «дозволяє побачити права, свободи, обов'язки особистості в цілісному, системному вигляді, дає можливість проводити порівняння статусів, відкриває шляхи подальшого їх вдосконалення» [7, с. 549]. Дотримується такої точки зору В.Л. Кудрявцев, який вказує на те, що «роль і місце адвоката серед суб'єктів, які виступають в якості захисників у кримінальному судочинстві, визначається його статусом, обумовленому, з одного боку, тим, що на нього покладаються додаткові обов'язки, а з іншого – він знаходиться в привілейованому становищі порівняно з ними» [12, с. 15]. Ми поділяємо таку позицію науковців, оскільки категорія «правовий статус», зокрема на підставі дослідження такого статусу адвоката, дає можливість вирізнити його з-поміж інших суб'єктів надання юридичних послуг, зокрема в цивільному, господарському та адміністративному судочинстві.

Висновки. На підставі вищевказаного, ми доходимо до висновку, за яким під категорією «правовий статус» слід розуміти комплексну категорію, що акумулює та відтворює всю сукупність взаємовідносин особи в суспільстві, яка не тільки формує юридичний базис діяльності особи в ньому, але й дає можливість з'ясувати фактичне (реальне) правове становище особи в суспільстві та є основою для розмежування такого становища однієї особи в порівнянні з іншою.

Література:

1. Лагутин И.Б. Финансово-правовые категории / И.Б. Лагутин // Правовой вестник Української академії банківської справи. – 2009. – № 1. – С. 46-49.
2. Радько Т.Н. Теория государства и права в схемах и определениях: учебное пособие / Т.Н. Радько. – М.: «Проспект», 2011. – 135 с.
3. Примак Т.К. Терминологические трудности определения категории «правовой статус» / Т.К. Примак, К.А. Орлова // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Серия: Экономические и юридические науки. – 2012. – № 9. – С. 19-27.
4. Теория государства и права: курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2001. – 776 с.
5. Бессарабов В.Г. Понятие правового статуса адвоката / В.Г. Бессарабов, М.А. Косарев // Право и политика. – 2005. – № 11. – С. 93-102.

6. Кивель В.Н. Понятие правового статуса личности: вопросы теории / В.Н. Кивель // *Веснік БДУ. Сер. 3: Гісторыя. Эканоміка. Права.* – 2003. – № 3. – С. 57-61.

7. Теория государства и права: учебник для вузов / Под ред. В.М. Корельского, В.Д. Перевалова. – 2-е изд., изм. и доп. – М.: Издательство НОРМА-ИНФРА. – 2002. – 616 с.

8. Общая теория правового положения личности / Н.В. Витрук. – М.: Норма, 2008. – 448 с.

9. Почечуева О.С. Некоторые вопросы возникающие при реализации профессиональных функций адвоката-защитника и представителя в уголовном процессе / О.С. Почечуева // *Пробелы в российском законодательстве.* – 2008. – № 2. – С. 340-343.

10. Хотенець П.В. Правовий статус адвоката в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій, прокуратура та адвокатура» / П.В. Хотенець. – Х., 2002. – 23 с.

11. Арабули Д.Т. Процессуальное положение и деятельность адвоката– защитника в судебном разбирательстве по уголовно-процессуальному праву России: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; Криминалистика и судебная экспертиза; Оперативно-розыскная деятельность» / Д.Т. Арабули. – Оренбург, 2002. – 27 с.

12. Кудрявцев В.Л. Реализация конституционно-правового института квалифицированной юридической помощи в деятельности адвоката (защитника) в российском уголовном судопроизводстве: теоретические основы и проблемы обеспечения: автореф. дис. на соискание учен. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; Криминалистика и судебная экспертиза; Оперативно-розыскная деятельность» / В.Л. Кудрявцев. – М., 2008. – 55 с.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Івченко Д. В.

*студент V курсу юридичного факультету
Херсонського державного університету
м. Херсон, Україна*

Сьогоднішня наша держава є переломним періодом її державного будівництва, оскільки майже у всіх її складових частинах проходить активний процес системних та ефективних правових реформ. Проте визнання суспільством ролі адвокатури як єдиного незалежного професійного правозахисного інституту, покликаного захищати права та свободи, представляти законні інтереси особи на основі принципів верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму та конфіденційності, стало можливим тільки у результаті складного іс-